

† Timotei Prahoveanul
Arhim. Mihail Daniliuc

SCHITUL VOVIDENIA

Pagini de istorie, spiritualitate și cultură

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului

Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

Doxologia
Iași, 2022

Cuprins

Cuvânt de binecuvântare	7
Oameni și locuri la Vovidenia	
Prefață de Grigore Ilisei	9
PAGINI DE ISTORIE	14
Scurt istoric al Schitului Vovidenia	14
Din trecutul primilor ctitori ai Vovideniei	21
Icoana Maicii Domnului de la Vovidenia	28
Catapeteasma Vovideniei	32
Izvorul Tămăduirii de la Vovidenia	35
FILE DE PATERIC	39
Arhieriei	39
Mitropolitul Visarion Puiu și Schitul Vovidenia	39
Arhiepiscopul Pimen Suceveanul	45
Păstorul, Bucovina și cerurile deschise	53
Episcopul Ioanichie Hasan, ctitorul Vovideniei	59
Arhiereul Narcis Crețulescu	62
Arhiereul Eugeniu Laiu	65
Arhiereul Emilian Antal și Schitul Vovidenia	70
Arhiereul Gherasim Cucoșel Putneanul	75
Preasfințitul Gherasim, chip al blândeților	79
Arhimandriți	83
Arhimandritul Neonil Buzilă	83
Arhimandritul Demostene Tebeică	92
Arhimandritul Mina Prodan	95

Arhimandritul Gherontie Brustureanu	99
Arhimandritul Benedict Ghiuș	101
Arhimandritul Efrem, starețul Lavrei	109
Părintele Mitrofan Băltuță	113
Arhimandritul Mitrofan, călugărul frumos	120
Protosingheli	125
Protosinghelul Iosif Crăciun	125
Protosinghelul Nazarie Chirilă	127
Protosinghelul Iosif Gabor	130
Protosinghelul Nifon Corduneanu	132
Nifon Corduneanu, egumenul Vovideniei	136
Părintele Petroniu Tănase, Prodromitul	140
Ieromonahi	162
Ieroschimonahul athonit Gheorghe Boboc	162
Ieromonahul Mina Neculăiasa (Aneculăiesei)	167
Ieromonahul Vlasie Gălbează	169
Ieromonahul Natanail Popovici	171
Ierodiaconi	175
Ierodiaconul Victorin Moraru	175
Monahi	178
Pustnicul Gherasim, cel nebun pentru Hristos	178
Monahul Nifon Vârlan	180
Monahul Iosif Gugeanu	183
PAGINI DE CULTURĂ	187
Sadoveanu și Schitul Vovidenia	187
Casa muzeu de la Vovidenia	197
Maria Tănase și Vovidenia	205
Pelerini și slove la Vovidenia	207

Cuvânt de binecuvântare

Lucrarea de căpetenie a monahului este rugăciunea pentru întreaga lume. Aceasta este chemarea monahului, a celui care s-a retras din lume, dar nu încetează a suferi pentru lume și a dori ca toți oamenii să se mântuiască. Dacă privim cu luare aminte la ținutul binecuvântat al Moldovei, nu putem să nu ne minunăm cum, într-o arie geografică restrânsă, aflăm un număr atât de mare de mănăstiri, schituri și sihăstria – și mă refer doar la cele care au străbătut veacurile până la noi, la cele care ne sunt cunoscute. Acestea sunt tot atâtea locuri dorite și căutate de înaintașii noștri pentru a ajunge mai aproape de Dumnezeu și pentru a deveni rugători pentru întreaga lume. În același timp, mulțimea acestor locuri este și dovada unei trăsături aparte a multora dintre strămoșii noștri de a căuta împlinirea Evangheliei pe calea mai aspră, dar și mai profundă și plină de bucurie a monahismului.

A cunoaște istoria chinoviilor noastre, dar și chipurile viețuitorilor rămași în conștiința obștilor monahale prin pilduitoarea lor credință, ascultare și răbdare, reprezintă pentru noi nu numai o datorie, ci și un izvor de putere pentru viața duhovnicească. Lucrarea de față, dedicată Schitului Vovidenia al Mănăstirii Neamț, se înscrie în această perspectivă, aducând la lumină pagini prețioase din istoria îndelungată a acestei vetre monahale.

Schitul Vovidenia are ceva aparte, ceva care te atrage în mod tainic: poate frumusețea și liniștea locului, poate atmosfera de rugăciune și de sfințenie imprimată de-a lungul vremii de numeroșii monahi care s-au nevoit în această vatră monahală,

poate aura de poveste creată de oameni de cultură, precum scriitorul Mihail Sadoveanu, care a aflat aici tihnă și inspirație.

Binecuvântând apariția acestui volum, rod al strădaniilor Preasfințitului Părinte Timotei Prahoveanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, și ale Părintelui Arhimandrit Mihail Daniliuc, Egumenul Schitului Vovidenia, am încredințarea că va ajuta pe mulți monahi sau creștini din lume să înțeleagă mai bine ce înseamnă a fi monah, a fi creștin dedicat Evangheliei lui Hristos.

† Teofan
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

Oameni și locuri la Vovidenia

Prefață

Există multe locuri fermecate pe fața pământului, înțelegând prin asta nu că se află sub mreaja farmecelor, ci că sunt încântătoare prin înfățișarea lor mirabilă. Fiecare dintre aceste toposuri are ceva ce atrage magnetic, fascinează. E vorba de măreție, de uimitoarea armonie cântătoare. La fel impresionează urieșenia, croiala ce taie respirația, senzația de infinitudine, de pace, deplina poezie cu sunuri psalmodice, coloritul vrăjit și câte și mai câte alte podoabe ale unei unicități sublime. De obicei, ceea ce este spectaculos, insolit, ademenește privirea, cucerește și farmecă. Dar nu numai aceste daruri, ce-ți iau ochii, cu care Dumnezeu a împodobit locurile acestea consacrate ca minuni ale lumii, dispun de forța de seducție ce dă naștere admirației și comuniunii unei legături de nedezlegat o viață. Și tărâmurii aparent mai puțin spectaculoase, sălășluind însă într-o atmosferă parcă a smereniei, te îmbie să le vizitezi, să poposești un timp, ori toată vremea existenței, spre a te cumineca din ambianța lor. Aceste toposuri de o factură specială, chemând la contemplație și introspecție, se găsesc pe tot cuprinsul României. Sunt chinoviile ce te întâmpină cu tihna lor isihastă și cu tocmirile de biserici și acareturi cuprinse într-un întreg al plinății meșteșugit rostuit. Vetrele alese pentru zidiri mănăstirești au un duh, ce se țese izvorând din adâncuri și pogoară din ceruri spre a se împreuna într-o divină izvodire. E duhul ce amprentează cu semne grăitoare zidirile din piatră, lemn, precum și zidirile de oameni.

Aici sfințenia ia chip văzut și cuvântă prin plăsmuiri ctitoricești și amfore omenești. Pășind în aceste spații, simți că ai intrat în Grădina Maicii Domnului, în cea a Sfintei Vineri. În acest cadru se săvârșește contopirea osmotică a omului cu locurile, cele hărăzite frumuseții tainice, purtând sigiliul sfințeniei. Viețuitorii se modelează sub lumina acestei splendori a sacralității.

Un astfel de loc al tainicei chemări este Schitul Vovidenia, din apropierea Mănăstirii Neamțului. Mergând spre chinovie, nu-ți iese în cale grandiosul ca la Cascada Niagarei, ori chiar cel de pe fortăreața de piatră înălbită a Ceahlăului. Străbați un deal domol suitor, umbli pe un drumeag brăzdând fânețe înflorate ca niște scoarțe de demult, ca apoi să scobori într-un căuș. În ghiocul acesta fabulos liniștea nu-i ceva abstract, ci materialitate cât cuprinde. Percepi din prima clipă că ești împresurat cu dulceața acestei tihne fără de pereche. Nu întâmplător locul a căpătat numele de *Poiana liniștii*. În mijlocul ei se ivește monumentală silueta majestuoasă a Bisericii Mari, cu hramul Vovidenia. Te îmbrățișează cu albul ei de calcare înzăpezite și cu zveltețea de țanc străjuit de cincisurle aidoma bisericii de la Lavra Pecerska din Kiev. Surprinzător, monumentalitatea se integrează organic în această înconjurime a liniștii atotcuprinzătoare. Parcă cobori între ghizdurile unei fântâni și ai pe umeri cerul în toată imensitatea sa. O vrajă se prefiră și te ia în stăpânire ca o bătaie de toacă, ori ca o cântare argintată de clopote în sobor. Nu e om care să ajungă aici și să nu se pătrundă de iradierea acestei trăiri curate, neasemuită ca răsunset sufletesc. Mihail Sadoveanu, cunosător ca nimeni altul al salbei de splendori a României, a ales pentru ședere Vovidenia, situând-o în centrul nucleic al toposurilor fermecate de la noi. Aici scriitorul regăsea în sporire *Grădina liniștii* de la Fălticeni tinereților sale.

Vovidenia, topos mirabil, a fost sălaș de oameni pe măsura acestui binecuvântat colț al Grădinii Raiului. S-au statornicit aici, înnobilând cu osteneala lor locul, monahi cu sutele. Au început lucrarea cea sfântă încă din veacul al XVI-lea, iar din secolul al XVIII-lea au ctitorit așezământ de închinare. Chinovia s-a chemat întâi Slătiorul. Apoi, la inițiativa celui dintâi mare ctitor, Episcopul de Roman Ioanichie, fost egumen, ctitor de biserică chipeșă din lemn, a primit denumirea de Vovidenia. Monahii împământeniți la Vovidenia au devenit nu doar păzitori ai frumuseții cadrului natural, ci și făuritori de splendori adăugitoare. Un șir de nevoitori din cei vrednici la rugă și trudă au făcut din Vovidenia, potrivit unui știutor din cei mai profunzi ai monahismului moldav, părintele arhimandrit Ioanichie Bălan de La Mănăstirea Sihăstria, „un plămân al isihasmului nemțean”. La umbra mării lavre a Neamțului, Vovidenia, schitul de sub sceptra acesteia, s-a consacrat generație după generație de ostenitori ca o rezervație a îngerilor. Oamenii vor să ia urma îngerilor, să-i vadă și să le cunoască lucrarea rugătoare ca să se cuminece întru mergerea pe calea mântuirii. Liniștea și rugăciunea neîncetată îi aduc mereu pe credincioși ca la un altar cu virtute de sanctuar la Vovidenia. Poposesc aici și revin mereu ca la izvor să-și potolească setea de Dumnezeu.

Unei asemenea chemări i-a răspuns, încă din ucenicia sa în slujirea altarelor, pe când era elev la Seminarul de la Neamț, Preasfințitul Timotei Prahoveanul. Seminaristul bătea des drumul la Vovidenia și obișnuia să cânte la strană, ascultând fericit cum glasul său catifelat reverberează prin înaltele bolți ale bisericii, zburând spre cerul în care Îl zărea pe Dumnezeu. I-a devenit drag schitul. Avea simțământul, fiind aici, că se găsește în casa părintească. Mai mult, a simțit nevoia să le vorbească semenilor despre această comoară și a ales pentru lucrarea

de licență prezentarea locului în monahismul românesc al Schitului Vovidenia. Lucrarea susținută cu succes a fost transpusă într-o carte. Vlădica a revenit peste ani asupra acestui op, conferindu-i aspectul de prețios album dedicat unui tărâm al sacralității.

La fel a fost atras irezistibil spre Vovidenia arhimandritul Mihail Daniliuc, egumenul de azi al schitului. Aici, în ascultare, și-a început noviciatul, întâi ca învățacel în ale brutăriei, spre a urca destoinic treaptă cu treaptă, atât ca slujitor de har, cât și ca dregător monastic, calitate în care a dăruit carate noi tezaurului lăsat de înaintași. Cu aceeași osârdie egumenul, ce-i și custode, s-a grijit și de starea reședinței Mitropolitului Visarion Puiu, în care coexistă în frățietate spațiul memorial vlădicesc cu cel sadovenian.

Legăți sufletește cu toate fibrele de Vovidenia, cei doi oameni ai Bisericii, Vlădica de la București și arhimandritul de la Vovidenia, au purces la scrierea unei noi cărți despre schitul din *Poiana liniștii*. Au intitulat-o *Schitul Vovidenia – pagini de istorie, spiritualitate și cultură*. E o cuprinzătoare tâlcuire a felului în care s-a alcătuit, în toată splendoarea sa, acest așezământ monahal legendar, cu o privire specială asupra viețuitorilor de aici, cei care au lăsat urme de neșters în zidiri și duh. Autorii cărții ne dăruiesc o galerie de chipuri, arhieriei, arhimandriți, egumeni, protosingheli, ieromonahi, monahi, reliefând lucrarea lor roditoare și dăinuitoare. În paginile cărții pulsează spiritul din miezul scrierilor sadoveniene despre *Oameni și locuri*. Parcă se proiectează înaintea privirilor un sinaxar ce ne înfățișează fapte alese, zugrăvite ca niște scene iconice. Din cadre reînvie măiestrit mai ales chipurile celor pe care autorii i-au întâlnit, ori chiar au conviețuit un timp cu ei. Sunt arătați în lumina cea lăuntrică, adică cea de dincolo de prima vedere, prin coborâș în adâncimi ființiale, dezvăluite

cu acribia documentelor factice, dar și cu dogoarea simțirii ce face portretele să ne grăiască. În același timp, cartea conturează prin informații de primă sursă, unele inedite, personalitatea așezământului monahal, configurând un traseu istoric multiseclar, cu elementele sale definitorii.

Citim paginile despre Vovidenia semnate de Preasfințitul Timotei Prahoveanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, și de arhimandritul Mihail Daniliuc, egumenul Schitului Vovidenia, și ni se deschid ferestre. *Poiana liniștii* ne primește și ne arată minunățiile sale. Sunt roade ale cerului, dar care n-au căzut din cer, ci s-au plămădit, cu hărăzire cerească, prin statornicele strădanii ale monahilor veacurilor de nevoiță, pe care acești cronicari îi cinstesc cu pana lor inspirată spre a-i sorti neuitării și recunoștinței.

Grigore Ilisei

Icoana Maicii Domnului de la Vovidenia

(A.M.D.)

Binecuvântat fie Bunul Dumnezeu, Care a rânduit-o ocrotitoare pe Fecioara Maria atâtor așezăminte monahale de pe pământul nostru! Printre ele, și Schitul Vovidenia al Mănăstirii Neamț stă, de peste trei secole, sub protejuria Preasfintei Fecioare Maria, care nu contenește să-și reverse prea marea milostivire asupra întregului popor, dar și a tuturor viețuitorilor Vovideniei, asupra închinătorilor ori pelerinilor sosiți în Poiana liniștii spre a se întâlni cu Hristos, Dumnezeu, și cu Preasfânta Sa Maică.

Deși istoria ne oferă informații despre Schitul Vovidenia abia prin secolul al XVIII-lea, totuși, potrivit unor tradiții locale, viața călugărească există aici cu mult mai devreme, chiar de prin veacul al XVI-lea.

O veche istorisire glăsuiește că Maica Domnului a încredințat spre pază și ocrotire câtorva monahi pustnici un izvor cu apă tămăduitoare, aflat nu departe de actuala așezare monahală.

Păzitorii neprețuitului dar primit de la Împărăteasa cerului au ridicat în tihnită poiană din preajmă un mic așezământ monahal, numit inițial chiar Schitul Slătiorul, după numele pâraiașului cu apă sărată și sulfuroasă care se „naște” din izvorul tămăduitor dăruit de Maica Precurată locuitorilor binecuvântatului ținut nemțean. În prima jumătate a secolului al XVII-lea, la schitul amintit își începea noviciatul în viața călugărească cel care avea să devină Episcopul Ioanichie

al Romanului. Aflat în scaunul vlădicesc al fostei capitale a Moldovei de Jos, evlaviosul vlădică nu a uitat locul devenirii sale duhovnicești, rectitorindu-l prin zidirea unei biserici noi. Nutrind o evlavie deosebită către Maica Domnului, și-a redenumit ctitoria „Vovidenia”, așezând-o sub oblăduirea Împărătesei cerului și a pământului.

Pentru noua „casă a lui Dumnezeu”, vlădicul a dispus confecționarea unei catapetesme unice în zona Neamțului, precum și a unei icoane a Maicii Domnului, cunoscută astăzi sub denumirea de Maica Domnului „cu două guri”. Nu se știe dacă pictorul a realizat icoana astfel sau dacă ne aflăm înaintea unei minuni. Un lucru rămâne cert: în urmă cu două decenii, la restaurarea icoanei, specialiștii au spulberat ipoteza că ea ar fi suferit o modificare la începutul secolului al XX-lea, odată cu adăugirea ferecăturii de argint aurit. În general, iconarii, dorind să fixeze vizual o minune săvârșită de Născătoarea de Dumnezeu, au adăugat icoanei sale elemente distinctive. În alte situații, chiar Fecioara a lucrat minunat în alcătuirea chipului său. Cât privește icoana aceasta, ea rămâne o taină. Din vechime, monahii spuneau că Maica Sfântă de la Vovidenia se „roagă de două ori”, cu „două guri” la Fiul ei și Dumnezeu nostru, așadar stăruitor, rămânând nebiruită, adică nerefuzată de Mântuitorul. De-a lungul celor peste două secole și jumătate de când veghează smeritul schit al Vovideniei, icoana Preacuratei a ocrotit așezarea, ferind-o de multe primejduri. De exemplu, dacă mișcarea eteristă din 1821 a dus la evacuarea bunurilor din Mănăstirea Neamț, inclusiv a vestitei icoane a Preacuratei, ele fiind ascunse într-un loc ferit din muntele Rusu, Maica Sfântă a avut grijă ca tihnitul schit din proximitatea mănăstirii să scape nevătămat, în timp ce trupele otomane au prădat și incendiat satele din jur.

Însăși biserica schitului s-a salvat în chip miraculos dintr-un incendiu ce putea mistui lesne întregul edificiu. Pe la începutul secolului al XX-lea, o casă monahală aflată chiar lângă biserică, în partea de miazănoapte, s-a aprins ca o torță. Tradiția locului povestește că monahii, încercând prin mijloace rudimentare să stingă focul și constatând că nu vor izbuti, în timp ce scoteau apă din fântâna aflată în curtea bisericii, au început să înalțe rugăciuni către a lor Milostivă proteguitoare. Atunci, un vânt de nicăieri s-a pornit, îndreptând întreaga vâlvătaie către partea opusă sfântului locaș, scăpând astfel biserica de focul necruțător. Odată cu aceasta, Maica Preacurată a avut grijă ca și izvorul tămăduitor din preajma schitului să nu conțină a revărsa nenumărate vindecări credincioșilor ce-și puneau toată nădejdea în mila și îndurarea ei. De aceea monahii, „paznici” ai neprețuitului odor, poposeau adesea la izvor și săvârșeau slujbe de mulțumire către Împărăteasa cerului și a pământului. Se înfiripase chiar o frumoasă tradiție ca, anual, să se facă procesiune cu icoana Maicii Domnului de la Mănăstirea Neamț, adusă de soborul ei și mulțime de credincioși. Într-o emoționantă întovărire, pe dealul Vovideniei, obștea schitului se adăuga alaiului duhovnicesc cu icoana lor și împreună parcurgeau drumul șerpuint printre falnicii brazi, ajungând în poienița izvorului tămăduitor. Acolo se săvârșea slujba sfințirii apei la sârbătoarea Izvorului Tămăduirii, din Săptămâna Luminată, iar apoi toți cei prezenți luau apa vindecătoare și o păstrau acasă pentru diferite suferințe ori încercări. La o astfel de procesiune a participat, ca elev seminarist, și vrednicul de pomenire Părinte Patriarh Teoctist, pe când învăța la cunoscuta școală teologică de la Mănăstirea Neamț. A lăsat frumoasa mărturie în predoslovie cărții Preasfințitului Părinte Timotei Prahoveanul, *Schitul Vovidenia, altarul din poiana liniștii*.

Vestea despre binefacerile izvorului tămăduitor de la Vovidenia s-a răspândit în toată Moldova, încât o sumedenie de bolnavi veneau să-și oblojească suferințele cu binefăcătoarea apă. Spre a-i sprijini, părinții schitului au construit chiar mici stabilimente balneare, distruse, din păcate, după începerea ultimei conflagrații mondiale. Când frontul s-a apropiat periculos de satele învecinate mănăstirii, Maica Domnului „cu două guri” a oferit hrană sutelor de locuitori refugiați în pădurea din spatele schitului. Teatrul de război se afla la nici 5 km de așezarea monahală, dar, în chip miraculos, Maica Domnului s-a făcut scut de apărare, încât nici un obuz nu a căzut în preajmă. Monahii, întăriți duhovnicește de a lor Ocrotitoare, slujeau sutelor de pribegi, ducându-le mâncare în codru, devenit pentru ei vremelnice adăpost.

Mărturii neîncetate despre numeroasele și minunatele binefaceri primite de la Maica Domnului „cu două guri” de la Vovidenia le oferă mulțimea pelerinilor, care de-a lungul timpului s-au rugat Preamilostivei Maici, cerându-i ajutorul. Mulțumindu-i Maicii Domnului pentru știutele și neștiutele daruri revărsate asupra celor ce-și pun încrederea în ocrotirea și milostivirea ei arătate tuturor, să o rugăm să ne facă loc, pe neobositul său braț, lângă Mântuitorul Hristos, Fiul ei și Dumnezeuul nostru, și așa, purtați în brațele Preasfintei Maici, să ne hrănim din nesecatul izvor al iubirii, îndurării și mijlocirii sale.